

УДК 336.76

Терещенко Г. М., Мусатова Т. А.

ПОСИЛЕННЯ ПРУДЕНЦІЙНОГО НАГЛЯДУ ЗА НЕБАНКІВСЬКИМИ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ

Розглянуто проблеми розвитку пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами в Україні та їх декапіталізації. Наголошено на необхідності посилення такого нагляду і контролю з боку органів регулювання. Система державного регулювання діяльності небанківських фінансових установ та інших суб'єктів нагляду на ринках небанківських фінансових послуг не завжди має збалансований і системний характер. Правова база обмежується рамковим законодавством стосовно захисту прав споживачів, інвесторів, кредиторів, що разом з відсутністю спеціального законодавства по деяких небанківських фінансових установах стримує розвиток ринків небанківських фінансових послуг, знижує їхню інвестиційну привабливість, деформує роль у розвитку економіки України в цілому. Проаналізовано досвід посткризового державного регулювання в країнах Європейського Союзу, який демонструє ризик-орієнтований підхід до нагляду за небанківськими фінансовими установами. Саме пруденційний нагляд дає змогу регуляторам попереджувати кризові явища та небезпеку банкрутства небанківських фінансових установ. Зроблено висновки щодо можливостей застосування зарубіжного досвіду пруденційного регулювання та імплементації відповідних директив ЄС в умовах євроінтеграції України.

Ключові слова: небанківські фінансові установи, фінансовий сектор, пруденційний нагляд.

Рис. 4. Табл. 1. Літ. 16.

Терещенко А. Н., Мусатова Т. А.

УСИЛЕНИЕ ПРУДЕНЦИАЛЬНОГО НАДЗОРА ЗА НЕБАНКОВСКИМИ ФИНАНСОВЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ

Рассмотрены проблемы развития пруденциального надзора за небанковскими финансовыми учреждениями в Украине и их декапитализации. Подчеркивается необходимость усиления такого надзора и контроля со стороны органов регулирования. Система государственного регулирования деятельности небанковских финансовых учреждений и других субъектов надзора на рынках небанковских финансовых услуг не всегда носит сбалансированный и системный характер. Правовая база ограничивается рамочным законодательством по защите прав потребителей, инвесторов, кредиторов, что вместе с отсутствием специального законодательства по некоторым небанковским финансовым организациям сдерживает развитие рынков небанковских финансовых услуг, снижает их инвестиционную привлекательность, деформирует роль в развитии экономики Украины в целом. Проанализирован опыт посткризисного государственного регулирования в странах Европейского Союза, который демонстрирует риск-ориентированный подход к надзору за небанковскими финансовыми учреждениями. Именно пруденциальный надзор позволяет регуляторам предупредить кризисные явления и опасность банкротства небанковских финансовых учреждений. Сделаны выводы о возможностях применения зарубежного опыта пруденциального регулирования и имплементации соответствующих директив ЕС в условиях евроинтеграции Украины.

Ключевые слова: небанковские финансовые организации, финансовый сектор, пруденциальный надзор.

© Терещенко Г. М., Мусатова Т. А., 2016

Ganna Tereschenko, Tatjana Musatova

THE STRENGTHENING OF PRUDENTIAL SUPERVISION OF NON-BANK FINANCIAL INSTITUTIONS

The article deals with problems of prudential supervision of nonbank financial institutions in Ukraine and their decapitalization. The focus is on the need to strengthen such supervision and monitoring by regulators. The system of state regulation of non-bank financial institutions and other supervised entities in non-bank financial services markets is not always balanced and systematic. The legal framework is limited to basic legislation to protect the rights of consumers, investors, and creditors. This fact, along with the absence of specific legislation on some non-bank financial institutions, stymies the development of non-bank financial services markets, reduces their investment appeal, distorts their role in the development of Ukraine's economy as a whole. The article analyzes experience of post-crisis state regulation in the European Union. This experience shows the risk-based approach to supervision of non-bank financial institutions. It is prudential supervision that enables regulators to prevent crises and the threat of nonbank financial institution failures. The authors make conclusions regarding the possibilities of using foreign experience of prudential regulation and the implementation of relevant EU directives under conditions of European integration of Ukraine.

Key words: non-bank financial institutions, financial sector, prudential supervision.

JEL classification: D53, G18, G23, G28.

В умовах глобальної фінансово-економічної нестабільності, декапіталізації та погіршення основних показників діяльності небанківських фінансових установ актуалізується дослідження питань запровадження ефективного пруденційного нагляду. Такий нагляд дає змогу контролюючим органам відстежувати дотримання правил пруденційного регулювання, а в разі небезпеки банкрутства небанківських фінансових установ – вжити заходи з виправлення ситуації.

Проблеми розвитку та державного регулювання небанківських фінансових установ у цілому та запровадження пруденційного нагляду зокрема досліджувалися у працях багатьох вітчизняних учених, серед яких: О. Барановський [1], М. Бурмака [2], О. Іваницька [3], В. Корнеєв [4], Д. Леонов [5], О. Мозговий [6], Н. Шелудько [7] та ін. Разом зі значним внеском вітчизняних науковців у розв'язання цієї проблеми [8; 9], актуальним залишається забезпечення ефективного пруденційного нагляду з урахування кращого досвіду регуляторів ЄС в умовах євроінтеграції України.

Істотне погіршення показників діяльності небанківських фінансових установ, зокрема кредитних спілок в Україні, підтверджується статистичними даними (таблиця).

З огляду на аналіз динаміки розвитку кредитних спілок в Україні можна відзначити суттєве зниження показників діяльності. Кількість вітчизняних кредитних спілок скоротилася, починаючи з кризового 2008 р., на 240 од. Чисельність членів кредитних спілок на 1570,4 тис. осіб зменшилася з 2392,0 тис. осіб у 2008 р. до 821,6 тис. осіб у 2014 р. Також на 213,8 тис. осіб зменшилася кількість членів кредитних спілок, які мають внески на депозитних рахунках і на 391,5 тис. – членів кредитних спілок, котрі мають чинні кредитні договори.

Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок в Україні

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість КС	784	829	755	659	613	617	624	589
Кількість членів КС, <i>тис. осіб</i>	2392,0	2669,4	2190,3	1570,3	1062,4	1095,9	980,9	821,6
Чисельність членів КС, які мають внески на депозит- них рахунках, <i>тис. осіб</i>	245,3	164,0	117,0	78,9	48,0	44,9	40,3	31,5
Кількість членів КС, які мають чинні кредитні дого- вори, <i>тис. осіб</i>	561,5	578,1	423,6	343,0	249,3	254,0	233,6	186,6
Загальні активи, <i>млн грн</i>	1138,9	3253,5	4218,0	3432,2	2386,5	2656,9	2598,8	2338,7
Статутний капітал, <i>млн грн</i>	1552,0	1714,0	765,8	1117,3	942,9	1088,7	1055,6	1048,7

Джерело: Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://nfr.gov.ua/>.

У 2015 р. ситуація не покращилася. Так, за даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Нацкомфінпослуг), на 31 березня 2015 р. кількість членів кредитних спілок становила 826,0 тис. осіб, що на 146,1 тис. осіб (15 %) менше, ніж за відповідний період 2014 р. Число членів кредитних спілок, які мають чинні кредитні договори, скоротилося з 229,3 до 177,9 тис. осіб, а членів кредитних спілок, котрі мають внески (вклади) на депозитних рахунках, з 37,5 тис. до 28,4 тис. осіб. Крім того, зменшилася частка інших осіб, які не користуються послугами кредитних спілок, але залишаються їх членами, з 705,3 тис. до 619,7 тис. осіб [10].

Також скоротилися загальні активи, що, безумовно, негативно позначилося на рівні капіталізації українських кредитних спілок.

Ці дані демонструють істотне нарощення капіталу у докризовий період (світова фінансово-економічна криза 2008 р.) з 1098,0 млн грн у 2006 р. до 1714,0 млн грн у 2008 р., тобто капітал кредитних спілок зріс на 35 %. У посткризовий 2009 р. декапіталізація вітчизняних кредитних спілок становила 55 %. Відзначимо поступове нарощення капіталу кредитних спілок до 1088,7 млн грн у 2012 р., проте за три роки (2010–2012 рр.) так і не вдалося повернутися до рівня капіталізації 2006 р. З 2013 р. також спостерігається поступова декапіталізація вітчизняних кредитних спілок з 1088,7 млн грн у 2012 р. до 1048,7 млн грн у 2014 р.

В Україні особливої актуальності набувають проблеми розвитку страхових компаній у зв'язку з подальшою лібералізацією фінансового сектору та поступовим виникненням потужних іноземних страхових компаній, а відтак, постає необхідність забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних страхових компаній та відповідного рівня капіталізації.

Динаміка показників капіталізації страхових компаній України у 2009–2014 рр. наведена на рис. 1.

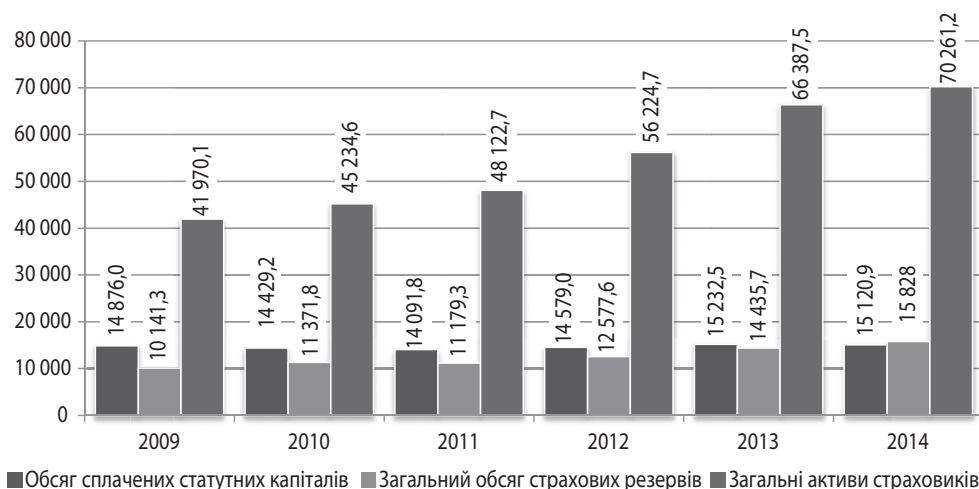

Рис. 1. Динаміка показників капіталізації страхових компаній України, млн грн

Джерело: Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://nfr.gov.ua>.

Загалом дані рис. 1 свідчать про доволі стабільний рівень капіталізації страхових компаній. Поступово зростають їхні загальні активи – з 41 970,1 млн грн у 2009 р. до 70 261,2 млн грн у 2014 р. Збільшився також обсяг страхових резервів – з 10 141,3 млн грн у 2009 р. до 15 828,0 млн грн у 2014 р. Разом із тим у 2014 р. знизився розмір сплачених статутних капіталів – з 15 232,5 млн грн у 2013 р. до 15 120,9 млн грн у 2014 р.

Тобто можна зробити висновок, що значної декапіталізації страхових компаній в ці роки не відбулося. Навпаки, обсяги капіталу певною мірою зросли з огляду на зменшення кількості страхових компаній (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка кількості страхових компаній в Україні

Джерело: Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://nfr.gov.ua>.

Так, протягом останніх років кількість страхових компаній зменшилася на 131 од. – з 456 у 2010 р. до 325 у 2014 р. (зокрема, загальна кількість компаній зі страхування життя скоротилася на 74 од. – із 456 у 2009 р. до 382 у 2014 р.

З огляду на стабільний характер і поступове зростання загальних показників капіталізації страхових компаній, можна припустити, що ринок страхових послуг поступово залишають “слабкі” компанії. Проте для остаточних висновків потрібно оцінити фінансові показники діяльності страхових компаній та причини, через які вони пішли з ринку страхових послуг, що доволі складно через непрозорість функціонування.

За інформацією голови Нацкомфінпослуг, у 2015 р. було відкликано ліцензії у понад 60 страхових компаній. Посадовець наголошує, що триває “очистка” ринку від неплатоспроможних компаній [11].

Така ситуація вкотре свідчить про необхідність забезпечення ефективного пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами.

Слід зауважити, що з боку регуляторів вжито чимало відповідних заходів, зокрема ще в 2010 р. Нацкомфінпослуг розробила концепцію впровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами та програму розвитку системи пруденційного нагляду [12]. Цим документом затверджено заходи й терміни реалізації положень Концепції, яка визначає орієнтиром упровадження пруденційного нагляду для страхових компаній систему стандартів Solvency II, для пенсійних фондів – рекомендації Міжнародної асоціації органів нагляду за недержавними пенсійними фондами (IOPS), для кредитних спілок – рекомендації Міжнародної асоціації кредитних спілок (WOCCU).

Зауважимо, що Директива 2010/78/ЄС встановлює повноваження Європейського органу зі страхування та професійного пенсійного забезпечення. У свою чергу, Регламентом ЄС 1092/2010 визначено європейську систему фінансового нагляду (ESFS), яка об’єднує всіх регуляторів: Європейський орган зі страхування та професійного пенсійного забезпечення, Європейський орган з цінних паперів і ринків, Європейський банківський орган. Також як незалежний дорадчий орган Європейського парламенту й Ради ЄС створено Європейську раду з системних ризиків (European Systemic Risk Board – ESRB).

Європейська рада з системних ризиків заснована як новий незалежний орган, котрий відповідає за збереження фінансової стабільності, здійснюючи “макропруденційний” нагляд на рівні ЄС [13] (рис. 3).

Для реалізації запланованого ESRB виконує такі основні функції: збирає та аналізує важливу інформацію з метою моніторингу й оцінювання потенційних загроз фінансовій стабільності, які є результатом макроекономічного зростання та розвитку фінансової системи в цілому; ідентифікує і визначає найпріоритетніші ризики; попереджує про істотні проблемні ризики; за необхідності надає рекомендації щодо заходів, які мають бути вжиті як реакція на ідентифіковані ризики; продовжує моніторинг певних попереджень та рекомендацій; співпрацює з МВФ, Радою з фінансової стабільності (Financial Stability Board) та третіми країнами.

До Європейської системи фінансових наглядачів (European System of Financial Supervisors – ESFS) входять національні органи та агентства щодо

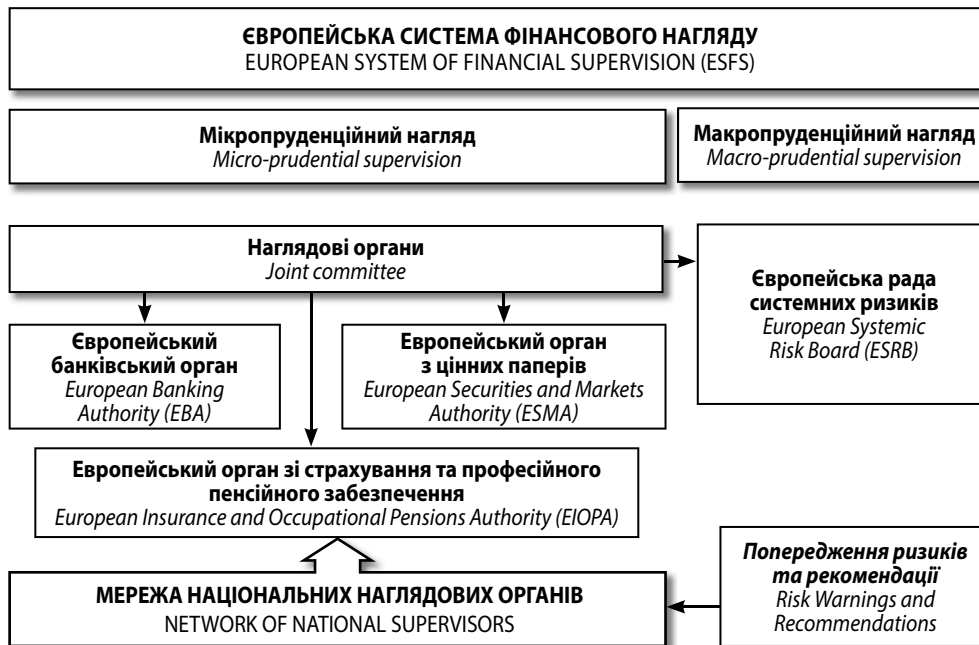

Рис. 3. Європейська система фінансового нагляду

Джерело: Іваницька О. М. Особливості регулювання розвитку вітчизняного ринку цінних паперів в умовах глобалізації / О. М. Іваницька, Г. М. Терещенко // Економічний вісник університету: зб. наук. праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. 16/1.– С. 376–380.

нагляду за банківськими установами, ринком цінних паперів, страхових компаній та пенсійних організацій. До головних функцій ESFS належать:

- 1) упровадження єдиних гармонізованих правил щодо ліцензування та нагляду за фінансовими інститутами;
- 2) забезпечення цілісності застосування європейських правил, включаючи питання:
 - а) посередництва та врегулювання можливих розбіжностей між національними органами нагляду;
 - б) гарантування щодо застосування національними органами нагляду спільного законодавства;
- 3) встановлення спільної культури нагляду та цілісної наглядової практики;
- 4) безпосередній нагляд за окремими наदेєвропейськими інститутами, які регулюються на рівні ЄС (наприклад, Агентство кредитних рейтингів);
- 5) гарантування скоординованих дій у відповідь на кризову ситуацію з можливістю прийняття рішення надзвичайного характеру;
- 6) акумулювання “мікропруденційної” інформації.

Також у межах реформування наглядових органів фінансової системи Європейського Союзу створено Європейський орган з регулювання страхової діяльності та діяльності з недержавного пенсійного забезпечення (European Insurance and Occupational Pensions Authority – EIOPA), завдання якого – підтримання стабільності фінансової системи, забезпечення прозо-

рості ринків небанківських фінансових послуг, а також захисту прав споживачів страхових послуг.

Головними завданнями ЕІОРА визначені: покращання захисту споживачів фінансових послуг, відновлення довіри до фінансової системи; запровадження надійної та ефективної системи регулювання й нагляду з урахуванням різних інтересів усіх країн-членів та різного характеру фінансових інститутів; сприяння підвищенню гармонізації й узгодженості в застосуванні правил для фінансових установ та ринків у ЄС; посилення контролю за діяльністю транс-кордонних груп; сприяння забезпеченню координації при здійсненні наглядової діяльності Європейським Союзом.

Зміни щодо наглядової структури ЄС мають розглядатися як наднаціональні адміністративно-організаційні реформи, розроблені для вдосконалення законодавства країн-членів та спільних дій Європейського Союзу [13].

Підготовчий етап упровадження пруденційного нагляду в Україні передбачає перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), розвиток національної системи підготовки актуаріїв, посилення ролі й відповідальності аудиторів, гармонізацію облікової політики, створення комплексної інформаційної системи Нацкомфінпослуг, зміцнення інституційної спроможності Комісії шляхом підготовки кваліфікованих кадрів і переведення фінансування установи за рахунок платежів учасників ринку.

Основний етап охоплює затвердження нормативів достатності капіталу та якості активів на підставі системи стандартів Solvency II, упровадження тестів раннього попередження, створення бази даних ризик-профілів страхових компаній у комплексній інформаційній системі Нацкомфінпослуг, встановлення вимог до бізнес-планів страховиків, які ті повинні будуть подавати при ліцензуванні.

Ухвалення зазначеної концепції стало першим кроком до становлення системи пруденційного нагляду в Україні. Зокрема, програма розвитку системи пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами передбачає внесення низки змін до чинних нормативно-правових актів (у тому числі Законів України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, “Про страхування”, “Про внесення змін до деяких законів України стосовно повноважень щодо встановлення вимог до інвестування активів”). Утім для забезпечення ефективності функціонування системи пруденційного нагляду необхідно внести набагато глибші зміни до законодавства. З урахуванням зарубіжного досвіду розв’язання аналогічних проблем регулювання доцільно ухвалити окремий нормативно-правовий акт (Закон України “Про пруденційний нагляд за учасниками ринків фінансових послуг”), яким буде закріплено норми стосовно пруденційного нагляду (на мікро- та макрорівнях), а також повноваження регуляторів на ринках фінансових послуг.

Нацкомфінпослуг розроблено Положення про консолідований нагляд за діяльністю небанківських фінансових груп, переважна діяльність у яких здійснюється особою, яка отримала ліцензію на провадження професійної діяльності на фондовому ринку. Цим положенням встановлюється порядок ідентифікації таких груп, переважна діяльність в яких здійснюється небан-

ківською фінансовою установою, нагляд за якими здійснює Нацкомфінпослуг, визнання Нацкомфінпослуг небанківських фінансових груп, критерії визначення підгруп у межах небанківської фінансової групи, вимоги до відповідальної особи небанківської фінансової групи та порядок її погодження Нацкомфінпослуг, а також порядок повідомлення про зміни структури небанківської фінансової групи, припинення визнання небанківської фінансової групи й подання звітності небанківською фінансовою групою [14].

У свою чергу, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) ухвалила Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимог до системи управління ризиками. Це Положення визначає основні ризики професійної діяльності на фондовому ринку, встановлює перелік, порядок розрахунку та нормативні значення пруденційних показників, застосовуваних для їх вимірювання й оцінювання, окреслює вимоги до професійних учасників фондового ринку щодо запобігання та мінімізації впливу ризиків на їхню діяльність, встановлює періодичність здійснення розрахунків пруденційних показників і подання їхніх результатів, а також даних, на підставі яких здійснюються розрахунки, до НКЦПФР [15].

Тобто певні кроки у бік посилення пруденційного нагляду робляться з боку регуляторів, однак, бракує системного підходу до забезпечення ефективного нагляду та контролю за небанківськими фінансовими установами.

Окремо доцільно зупинитися на питаннях розвитку пруденційного нагляду за діяльністю недержавних пенсійних фондів, у тому числі впровадження в накопичувальному пенсійному страхуванні стандартів prudent person (розумної особи) або prudent investor (розумного інвестора) та відповідних принципів регулювання [16].

Ті країни, які спираються на пруденційні принципи регулювання пенсійних фондів, як правило, орієнтовані на принцип розумної особи. Цей підхід викладено в Директиві ЄС “Про діяльність інститутів професійного пенсійного забезпечення і нагляду за ними”, Рекомендаціях Ради ОЕСР “Керівні принципи ОЕСР щодо управління активами пенсійного фонду” тощо.

У США правило розумної особи з часом трансформувалося в правило розумного експерта (інвестора). Рішення менеджерів пенсійних фондів порівнюються з рішеннями професіоналів у сфері інвестування, а виваженість трактується у фінансово-економічній площині, тобто з огляду на максимізацію доходів, скоригованих із урахуванням ризиків (maximising risk-adjusted returns). Поняття виваженого інвестора в США закріплене законодавчим актом щодо “розумного інвестування” (Uniform Prudent Investor Act), який регулює відповідальність компаній з управління активами фондів у сфері інвестування.

Частина вимог, що висувуються до недержавного пенсійного фонду (НПФ) у рамках стандарту розумної особи, у вітчизняному законодавстві вже враховані, зокрема щодо принципів та напрямів інвестування. Зміни потребують передусім організація корпоративного управління в НПФ і система управління ризиками. У чинному законодавстві України принцип, що зобов'язує керівництво пенсійного фонду діяти на користь вигодонабувача, закріплено

лише частково. Аналогічна норма щодо пенсійних накопичень діє тільки стосовно компаній з управління активами.

Упровадження пруденційних принципів управління пенсійними фондами зміщує акцент у принципах організації діяльності НПФ у бік поведінки й організації процедур та потребує підвищення якості корпоративного управління фондом. Необхідна умова переходу до стандарту розумної особи – взяття керівними органами кінцевої відповідальності за діяльність фонду.

Ефективна система управління ризиками охоплює стратегії, процеси і процедури, потрібні для виявлення, вимірювання, моніторингу, оцінювання, контролю та інформування, як на регулятивній основі, так і у разі потреби, про всі істотні ризики, яких зазнали або можуть зазнати пенсійний фонд чи пенсійний план і їхню взаємозалежність.

Основними елементами архітектури ризик-менеджменту на рівні пенсійного фонду є: адекватна стратегія ризик-менеджменту; участь Ради фонду в управлінні ризиками; наявність функцій ризик-менеджменту в структурі управління фондом; адекватний внутрішній контроль; наявність зобов'язання щодо інформування. При переході до стандарту розумної особи завдання державного регулювання й нагляду зміщуються від питань дотримання пенсійними фондами чинного законодавства у бік забезпечення відповідності встановлених процедур у НПФ пруденційній поведінці в її сучасному розумінні. Для цього наглядовий орган має володіти методами оцінювання адекватності внутрішніх процесів ухвалення рішень у НПФ і його органах, інструментами вимірювання стійкості НПФ до різних видів ризиків, з якими він стикається. Також змінюється характер взаємодії між регулятором і учасниками ринку. Оскільки правила виваженої особи та інвестора, за визначенням, встановлюють лише загальні норми поведінки, для забезпечення їх дотримання та припинення порушень потрібне їхнє тлумачення. Головну роль у цьому процесі, особливо в тих країнах, де немає достатнього досвіду застосування такого принципу (у країнах, що використовують цивільний кодекс), відіграють органи регулювання [16].

Власне наглядовий орган має бути організований з урахуванням вимог, створюваних цими елементами нагляду. Як мінімум повинні діяти підрозділи, котрі спеціалізуються на вимірюванні та аналізі різних типів ризиків. Також необхідно внести зміни до стандартів корпоративного управління в наглядовому органі. Насамкінець зазначимо, що вдосконалення системи пруденційного нагляду за діяльністю фінансових установ передбачає врахування останніх тенденцій розвитку державного регулювання у країнах ЄС у посткризовий період. З огляду на це можна запропонувати до запровадження відповідну систему фінансового регулювання, нагляду та контролю в Україні (рис. 4).

Зауважимо, що сьогодні існує багато проблем, які, зокрема, стосуються узгодженості дій та обміну інформацією між регуляторами (в тому числі з боку саморегулювальних організацій). У рамках відповідного законопроекту може бути розв'язано, наприклад, проблему обміну інформацією між органами виконавчої влади, що, у свою чергу, забезпечить підвищення ефективності макропруденційного нагляду з боку Міністерства фінансів України та Національного банку України.

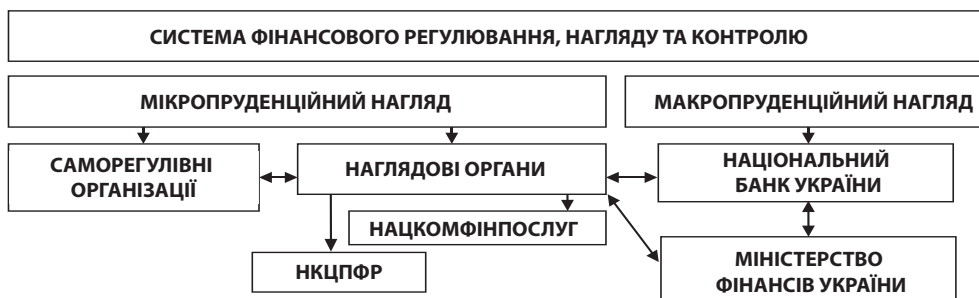

Рис. 4. Система фінансового регулювання, нагляду та контролю

Джерело: Іваницька О. М. Особливості регулювання розвитку вітчизняного ринку цінних паперів в умовах глобалізації / О. М. Іваницька, Г. М. Терещенко // Економічний вісник університету : зб. наук. праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. 16/1. – С. 376–380.

Такий законопроект повинен передбачати:

- внесення змін до змісту інформації, що періодично надається учасниками ринків фінансових послуг;
- уведення нових вимог до забезпечення фінансової надійності професійних учасників ринків фінансових ринків (зокрема і ринку недержавного пенсійного забезпечення);
- встановлення нормативів, яких мають дотримуватися професійні учасники ринків фінансових послуг;
- зобов'язання стосовно впровадження учасниками ринку внутрішнього контролю та управління ризиками.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру / О. І. Барановський // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 7–25.
2. Бірюк С. О. Державне регулювання ринку цінних паперів (запитання та відповіді) : навч. посіб. / С. О. Бірюк, М. О. Бурмака, М. І. Зверяков. – 2-ге вид, перероб. і доповн. – О., 2008. – 480 с.
3. Іваницька О. М. Особливості регулювання розвитку вітчизняного ринку цінних паперів в умовах глобалізації / О. М. Іваницька, Г. М. Терещенко // Економічний вісник університету : зб. наук. праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. 16/1. – С. 376–380.
4. Корнеев В. В. Стабилизация финансовых систем: сравнительный анализ монетарной политики центробанков / В. В. Корнеев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iee.org.ua/ru/publication/243>.
5. Леонов Д. А. Ринок фінансових послуг: парадигма євроінтеграції / Д. А. Леонов, С. В. Львовичкін, С. Г. Хоружий ; наук. ред. В. М. Федосов. – К. : Український інститут розвитку фондового ринку, 2008. – 847 с.
6. Мозговий О. М. Фондовий ринок : навч. посіб. / О. М. Мозговий. – К. : КНЕУ, 1999. – 316 с.
7. Шелудько Н. М. Фінансові ринки України і Росії: уроки кризи та перспективи розвитку / Н. М. Шелудько // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 3. – С. 7–26.
8. Фінансова система національної економіки: проблеми розвитку та управління змінами : у 3 т. / за ред. Т. І. Єфименко ; Держ. навч.-наук. установа "Акад. фін. управління". – К. : ДНУ "Акад. фін. управління", 2012.

9. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції: у 2 т. / за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко; Держ. навч.-наук. установа "Акад. фін. управління". – К.: ДННУ "Акад. фін. управління", 2014. – Т. 1 / Т. І. Єфименко, С. С. Гасанов, В. П. Кудряшов та ін. – 760 с.; т. 2 / Т. І. Єфименко, С. С. Гасанов, П. М. Леоненко та ін. – 784 с.
10. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://nfp.gov.ua>.
11. Нацфінуслуг прикryла 60 страховщикoв и инициирует свое расформирование [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://business.vesti-ukr.com/107365-nacfinuslug-prikrula-60-strahovnikov-i-iniciiruet-svoe-rasformirovaie>.
12. Про затвердження Концепції запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами та Програми розвитку системи пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами: розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 15.07.2010 № 585 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pension.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=249&Itemid=109.
13. Європейська та євроатлантична інтеграція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/integraciya.html>.
14. Про затвердження Положення про консолідований нагляд за діяльністю небанківських фінансових груп, переважна діяльність у яких здійснюється особою, яка отримала ліцензію на провадження професійної діяльності на фондовому ринку: рішення Національного комітету, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, від 26.03.2013 № 431 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0618-13/print1443528168657081>.
15. Про затвердження Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимог до системи управління ризиками (доопрацьований): проект рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 09.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nssmc.gov.ua/law/19578>.
16. Сичова Л. Пруденційний нагляд та інвестування пенсійних накопичень / Л. Сичова, Л. Михайлов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufin.com.ua/analit_mat/sdu/099.htm.

References

1. Baranovs`ky`j, O. I. (2006). Bankivs`ka bezpeka: problema vy`miru [Banking Security: Measurement Problem]. *Ekonomika i prohnozuvannya* [Economics and Forecasting], 1, 7–25 [in Ukrainian].
2. Biryuk, S. O., Burmaka, M. O., Zvyeryakov, M. I. (2008). *Derzhavne rehulyuvannya ry`nku cinny`x paperiv (zapy`tannya ta vidpovidi)* [State Regulation of the Securities Market (Question and Answer)]. Odesa: Favory`t [in Ukrainian].
3. Ivany`c`ka, O. M., Tereshhenko, H. M. (2011). Osobly`vosti rehulyuvannya rozvy`tku vitchy`znyanoho ry`nku cinny`x paperiv v umovax hlobalizaciyi [Features of Regulation of Domestic Securities Market in the Context of Globalization]. *Ekonomichny`j visny`k universy`tetu* [Economic Bulletin of the University], 16/1, 376–380 [in Ukrainian].
4. Korneev, V. V. (2013). Stabilization of Financial Systems: Comparative Analysis of Monetary Policies of the Central Banks. Retrieved from <http://iee.org.ua/ru/publication/243>.
5. Leonov, D. A. (2008). *Ry`nok finansovy`x posluh: parady`hma yevrointehraciyi* [Financial Markets: the European Integration Paradigm]. Kyiv: Ukrayins`ky`j insty`tut rozvy`tku fondovoho ry`nku [in Ukrainian].

6. Mozhov`j, O. M. (1999). *Fondovy`j ry`nok* [Stock Market]. Kyiv: Ky`yivs`ky`j nacional`ny`j ekonomichny`j universy`tet [in Ukrainian].
7. Shelud`ko, N. M. (2010). Finansovi ry`nky` Ukrayiny` i Rosiyi: uroky` kry`zy` ta perspekty`vy` rozvy`tku [Financial markets Ukraine and Russia: lessons of the crisis and Prospects of Development]. *Ekonomika i prohnozuvannya* [Economics and Forecasting], 3, 7–26 [in Ukrainian].
8. Yefy`menko, T. I. (Ed.). (2012). *Finansova sy`stema nacional`noyi ekonomiky` : problemy` rozvy`tku ta upravlinnya zminamy`* [The financial system of the national economy: problems of development and change management]. Ky`yiv: Akademiya finansovoho upravlinnya [in Ukrainian].
9. Shlapak, O. V., Yefy`menko, T. I. (Ed.). (2014). *Modernizaciya finansovoyi sy`stemy` Ukrayiny` v procesi yevrointehracyi* [Modernization of the financial system of Ukraine in European integration]. (Vol. 1, 2). Ky`yiv: Akademiya finansovoho upravlinnya [in Ukrainian].
10. Oficijny`j sajt Nacional`noyi komisiyi, shho zdijsnyuye derzhavne rehulyuvannya u sferi ry`nkiv finansovy`x posluh [The official site of the National Commission for State Regulation of Financial Services Markets]. Retrieved from // <http://nfp.gov.ua> [in Ukrainian].
11. Nacfinuslug prikry`la 60 straxovshhikov i iniciiruet svoje rasformirovanie [The State Commission for Regulation of Financial Services covering 60 insurers and initiates its disbandment]. (n. d.). Retrieved from <http://business.vesti-ukr.com/107365-nacfinuslug-prikryla-60-strahovshhikov-i-iniciiruet-svoe-rasformirovaie> [in Russian].
12. Derzhavna komisiya z rehulyuvannya ry`nkiv finansovy`x posluh Ukrayiny`. (2010). *Pro zatverdzhennya Konceptiyi zaprovadzhennya prudencijnoho nahlyadu za nebankivs`ky`my` finansovy`my` ustanovamy` ta Prohramy` rozvy`tku sy`stemy` prudencijnoho nahlyadu za nebankivs`ky`my` finansovy`my` ustanovamy`* [On approval of the Concept introduction of prudential supervision of non-bank financial institutions and Development Program prudential supervision of non-bank financial institutions] (Order № 585, July 15). Retrieved from http://www.pension.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=249&Itemid=109 [in Ukrainian].
13. Yevropejs`ka ta yevroatlanty`chna intehraciya [European and Euro-Atlantic integration]. Retrieved from <http://nfp.gov.ua/content/intehraciya.html> [in Ukrainian].
14. National Committee for State Regulation of Financial Services Markets. (2013). *Pro zatverdzhennya Polozhennya pro konsolidovany`j nahlyad za diyal`nistyu nebankivs`ky`x finansovy`x hrup, perevazhna diyal`nist` u yaky`x zdijsnyuyet`sya osoboyu, yaka otry`mala licenzuyu na provadzhennya profesijnoyi diyal`nosti na fondovomu ry`nku* [On approval of the consolidated supervision of non-bank financial groups, the vast activity in which the person who received the license for professional activity in the stock market] (Decision № 431, March 26). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0618-13/print1443528168657081> [in Ukrainian].
15. The National Commission on Securities and Stock Market. (2015). *Pro zatverdzhennya Polozhennya shhodo prudencijny`x normaty`viv profesijnoyi diyal`nosti na fondovomu ry`nku ta vy`moh do sy`stemy` upravlinnya ry`zy`kamy` (dooprac`ovany`j)* [On approval of prudential norms on professional stock market and the requirements for risk management (revised)] (Draft Decision). Retrieved from <http://nssmc.gov.ua/law/19578> [in Ukrainian].
16. Sy`chova, L., My`xajlov, L. (n. d.). Prudencijny`j nahlyad ta investuvannya pensijny`x nakopy`chen` [Prudential Supervision and Investment of Pension Savings]. Retrieved from http://ufin.com.ua/analit_mat/sdu/099.htm [in Ukrainian].